

Ohje eläimistä saatavien sivutuotteiden käytöstä luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa

1. Sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa eli haaskakäyttö

Haaskanpito on toimintaa, jolla eläimiä houkutellaan ravinnon avulla ruokintapaikalle ja jonka tarkoituksena on valokuvata, katsella tai metsästää eläimiä. Haaskaa voidaan pitää myös yksinomaan eläinten ruokintatarkoituksessa, esimerkiksi uhanalaisten petolintujen kohdalla.

Haaskanpitäjiä voivat olla yksittäiset toimijat, jotka käyttävät haaska-aineksena omia kuolleita tuotantoeläimiään tai luontokuvaajat ja luontomatkaileuyrittäjät, jotka hankkivat haaska-aineksen maataloilta tai elintarvikealan laitoksista.

Tiettyjen sivutuoteasetuksen mukaisten luokkaan 2 ja 3 kuuluvien sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokintaan on sallittua, mikäli se ei aiheuta terveyshaittaa, eläintautien leviämisen vaaraa eikä ympäristön pilaantumista. Kolarihirviin, hirvenmetsästyksen teurassivutuotteisiin, muiden luonnonvaraisten eläinten raatoihin ja luonnonkalaan ei sovelleta sivutuoteasetusta ja niiden haaskakäyttö on sallittua, mikäli niiden ei epäillä sairastava jotakin ihmisiin tai eläimiin tarttuvaa tautia.

Kesäkuussa 2009 voimaan tulevan sivutuotteiden haaskakäyttöä säätelevän maa- ja metsätalousministeriön asetuksen N:o 850/2005 muutoksen mukaan vastuu haaskakäyttöön päätyvistä sivutuotteista ja niiden laadusta on entistä enemmän sivutuotteen tuottajalla ja käyttäjällä. Viime kädessä he vastaavat siitä, ettei luonnonvarasten eläinten ravinnoksi päädy ainesta, joka aiheuttaa vaaran eläinten tai ihmisten terveydelle. Edellä mainittujen tahojen vastuulla on myös, ettei haaskakäyttöön päädy sellaisten lääkittyjen eläinten raatoja, joille käytettyjen lääkkeiden varoaika ei ole päättynyt ennen kuin eläin on kuollut tai lopetettu.

Haaskanpitoa säätelevät myös monet muut lait ja asetukset kuten jätelaki, ympäristönsuojelulaki ja maankäyttö- ja rakennuslaki, joiden tunteminen ja noudattaminen on edellytyksenä haaskatoiminnalle.

1.1 Haaskan sijainti

Haaskanpitoon on saatava lupa maanomistajalta. Haaskaa ei saa sijoittaa lähelle asutusta. Haaska ei saa aiheuttaa maaperän eikä vesistöjen pilaantumista, joten haaskapaikkaa valittaessa on huomioitava pohjavesialueiden, järvien, jokien ym. vesistöjen sijainti. Tämän vuoksi on syytä olla yhteydessä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiseen. Mikäli aikomuksena on rakentaa katselukoju, kannattaa ottaa etukäteen yhteyttä kunnan rakennusvalvontaviranomaiseen. Haaskapaikka on pidettävä siistinä ja toimijan on huolehdittava käyttämättä jääneiden sivutuotteiden siivoamisesta pois ruokintapaikalta.

1.2 Haaskakäytössä sallitut sivutuotteet ja niiden sivutuoteluokka

Haaskapaikalle kuljetettavan sivutuotteen määrän tulee olla suhteessa kulutukseen.

Haaskaruokintaan voidaan käyttää

- sian, poron, hevosen, siipikarjan raatoja
- kasvatettua kalaa

Ohje sivutuotteiden käytöstä luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa

- hirvien ja muiden luonnonvaraisten eläinten raatoja ja teurassivutuotteita
- teurastus- ja leikkaamosivutuotteita
- kalatuotteiden käsittelystä syntyneitä sivutuotteita

Tiloilla kuolleet tai lopetetut siat, siipikarja, porot ja hevoset ovat sivutuoteluokkaa 2, samoin esim. kalakasvattamoiden kasvatusaltauksiin itsestään kuolleet kalat. Kalojen perkuusivutuotteet sekä leikkaamosivutuotteet ovat pääsääntöisesti luokkaa 3. Teurastamoiden sivutuotteet voivat olla joko luokkaa 2 tai 3. Haettaessa sivutuotteita em. laitoksista on sivutuoteluokka syytä selvittää laitokselta. Mikäli kyseessä on luokkien 2 ja 3 seos, seoksen sivutuoteluokka on 2. Koska luonnonvaraisten eläinten raatoihin ja luonnonkalaan ei sovelleta sivutuoteasetusta, niillä ei ole sivutuoteluokkaa.

1.3 Haaskakäytössä kielletyt sivutuotteet

Haaskaruokinnassa on kiellettyä käyttää

- nautojen, lampaiden ja vuohien raatoja
- turkiseläinten raatoja
- sellaisten eläinten raatoja, jotka on lopetettu tai jotka ovat kuolleet ihmisiin tai eläimiin tarttuva taudin tai taudin epäilyn vuoksi. Haaskaksi ei myöskään saa viedä ainesta, jonka käyttöä on joltain osin rajoitettu eläintaudin vuoksi.
- sellaisten lääkittyjen eläinten raatoja, joille käytettyjen lääkkeiden varoaika ei ole päättynyt ennen eläimen kuolemaa.

Sivutuotteiden käytön rajoituksen kunnissa aikana, jolloin karhun metsästys on käynnissä

Luokan 2 sivutuotteiden käyttö on kiellettyä kyseisen kunnan alueella silloin, kun karhun metsästys on sallittua. Kun kannanhoidollisista syistä myönnetty karhunkaatoluvat on alueella käytetty, luokan 2 sivutuotteiden käyttö on jälleen sallittua. Haaskapitäjän ja valvovan viranomaisen velvollisuus on seurata alueen karhun kaatolupien käyttöä.

1.4 Ilmoitus haaskakäytön aloittamisesta

Jos haaskana käytetään muita kuin luonnonvaraisia eläimiä ja niiden teurasjätteitä, toiminnasta on tehtävä kirjallinen [aloitusilmoitus](#) vuosittain kunnaneläinlääkärille, jonka alueella haaskaa aiotaan pitää. Ilmoitus on tehtävä ennen toiminnan aloittamista. Ilmoituksen tulee sisältää seuraavat tiedot:

- sivutuotteen käyttäjä,
- sivutuotteiden laji tai laatu ja sivutuoteluokka,
- sivutuotteiden käyttötarkoitus,
- tarkasti yksilöity paikka, jossa sivutuotteita käytetään,
- alue tai paikat, joista sivutuotteet kerätään
- arvio kalenterivuoden aikana käytettävän sivutuotteiden määrästä.

1.5 Ilmoitus sivutuotteen viemisestä haaskapaikalle

Kun tuotantoeläimistä peräisin olevaa ainesta viedään haaskapaikalle, on toimijan tehtävä jokaisesta vientikerrasta käyttöilmoitus. Ilmoitus tehdään kunnaneläinlääkärille, jonka alueelta sivutuotteet ovat peräisin. Mikäli haaskapaikka sijaitsee toisen kunnan alueella, on myös tämän käyttökunnan kunnaneläinlääkärille toimitettava käyttöilmoitus. Ilmoituksen voi tehdä käyttämällä Eviran nettisivuilta löytyvällä mallipohjalla ([käyttöilmoitus](#)). Ilmoituksen jättötavasta voidaan sopia paikallisen kunnaneläinlääkärin kanssa. Ilmoitusmenettely on kuitenkin hoidettava siten, että kunnaneläinlääkärin, jonka alueelta sivutuotteet ovat peräisin, on pystyttävä tarvittaessa tarkastamaan sivutuotteet ennen niiden käyttöä. Kunnaneläinlääkäreiden on lisäksi voitava pitää luetteloa saamistaan ilmoituksista ja ilmoittamaan niistä läänineläinlääkärille säädetyllä tavalla.

Ilmoituksessa on oltava seuraavat tiedot:

- aloitusilmoituksen tiedot
- sivutuotteen vastaanottopäivämäärä (esim. päivämäärä, jolloin luontokuvaajan hakee sian raadon maatilalta)
- päivämäärä, jolloin sivutuotteet viedään ruokintapaikalle
- tieto siitä, että lääkityn eläimen lääkkeen varoaika on päättynyt ennen eläimen kuolemaa eikä eläin ole kuollut eikä sitä ei ole lopetettu tarttuvan taudin tai taudin epäilyn vuoksi.

1.6 Lääkittyjen eläinten raatojen haaskakäyttö ja kirjanpito vaatimus

Maatilan, joka käyttää itse tai luovuttaa tilalla kuolleita eläimiä haaskakäyttöön, on pidettävä kirjaa haaskaksi käytetyistä eläimistä. Kirjanpidosta on käytävä ilmi haaskakäyttöön päätyneiden lääkitettyjen eläinten osalta käytetyt lääkkeet, lääkkeiden varoaikojen päättymispäivämäärä ja päivämäärä jolloin eläin kuoli tai lopetettiin. Valvovalle viranomaiselle on pyydettyäessä esitettävä kirjanpito.

Mikäli maatila luovuttaa tilalla kuolleita tai lopetettuja eläimiä haaskan pitäjälle, on tilan annettava raadon mukana kirjallisesti tieto lääkitettyjen eläinten osalta käytetyt lääkkeet, lääkkeiden varoaikojen päättymispäivämäärä ja päivämäärä jolloin eläin kuoli tai lopetettiin. Haaskan pitäjä liittää edellä mainitun dokumentin kirjanpitoonsa, josta se on muun kirjanpidon kanssa viranomaisen tarkastettavissa.

1.7 Sivutuotteiden kuljetus ja varastointi

Haaskamateriaalin kuljetuksen on tapahduttava hygieenisesti tiiviissä astioissa tai ajoneuvoissa. Jos haaskamateriaalia kuljetetaan ammattimaisesti, on kuljettajan ilmoitettava kotimaakuntansa alueellisen ympäristökeskuksen jätetiedostoon. Jos materiaalia varastoidaan, tulee varastoinnissa noudattaa hyvää hygieniää. Astian tai varaston on oltava tiivis ja tarvittaessa jäädytetty materiaalin pilaantumisen estämiseksi.

1.8 Haaskanpitoon liittyvää lainsäädäntöä ja ohjeistusta löytyy lisää internetistä:

Haaskojen käyttöä koskevaa [ohjeistusta](#) löytyy Kainuun Ympäristökeskuksen sivuilta.

Lisätietoja ja neuvoja antaa paikallinen kunnaneläinlääkäri, läänineläinlääkäri, Evira, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ympäristökeskus.

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

Ohje sivutuotteiden käytöstä luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa

1.9 Säädökset

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o [1774/2002](#) (sivutuoteasetus)

MMMa 850/2005 eräiden sivutuotteita käsittelevien laitosten valvonnasta ja sivutuotteiden käytöstä ja sen muutokset 337/2006, 435/2006 ja 434/2009

Linkki MMM:n säädössivuille: <http://wwwb.mmm.fi/el/laki/h/default.html>

[Kunnaneläinlääkäreiden yhteystiedot](#) (pdf. 33 kb)